

ma u Hrvatskoj, govori se i piše i o uvedbi predmeta religijske kulture u hrvatske škole. Neki taj predmet, koji se ima uvesti, zovu naprosto školskim vjeronaukom. U tim raspravama započinje se i stanovito nerazlikovanje religijske kulture i vjerskog odgoja, katkada i u izjavama kojima bi se željelo upravo pobliže objasniti tu razliku. Stoga možda neće biti na odmet pripomenuti da je ta razlika postojala, i u čemu se sastojala, već prije rata, kad se rečeni školski predmet zvao vjeronaukom.

Vjeronauk je tada bio obvezatnim školskim predmetom, sat vjeronauka bio je sastavnim dijelom školskog orara (jedan sat tjedno). Ovdje će biti riječi samo o predratnomu katoličkom školskom vjeronauku, ali slične su prilike bile i za đake drugih vjeroispovijesti priznatih od države.

Katolički vjeronauk u državnim školama i u privatnim školama s pravom javnosti predavali su tada isključivo katolički svećenici, koji su, da bi bili imenovani školskim vjeroučiteljima, morali biti diplomirani teolozi; imenovala ih je državna vlast na prijedlog njihovih biskupa ordinarija. Školski vjeroučitelji bili su članovima nastavničkog zbora i sudjelovali su na njegovim sjednicama, s pravom glasa.

Školski vjeronauk bio je, kao i svaki drugi školski predmet, razdijeljen na methodske jedinice, kojih je broj ovisio o broju vjeronaučnih sati predviđenih školskim programom za pojedinu školsku godinu. Za školske udžbenike vjeronauka služili su katekizmi i drugi priručnici odobreni od djelokružnih biskupa ordinarija. Druga pomagala za školsko učenje vjeronauka bile su slike iz biblijske povijesti, koje su vjeroučitelji za svoj sat donosili u učionice. Ocjene iz vjeronauka dobivale su se kao za svaki drugi predmet.

U pučkoj (osnovnoj) školi, koja je trajala četiri godine, na školskom se vjeronauku učilo osnove katoličkoga vjerskog i moralnog nauka, pri čemu je temeljne formule (Vjeronanje apostolsko, Očenaš, Deset zapovijedi Božjih, 7 sakramenata, 7 darova Duha Svetoga, 7 djela milosrđa tjelesnih, 7 djela milosrđa duhovnih, 4 stožerne i 3 bogoslovne kreposti, 7 glavnih grijeha, 4 u nebo vapijuća grijeha, 4 posljednje stvari) trebalo učiti napamet. To je dakle u biti

STO JE BIO VJERONAUK U ŠKOLAMA PRIJE RATA

U sklopu rasprava o reformi školstva, omogućenoj pobjedom Hrvatske demokratske zajednice na prvim poratnim slobodnim izbori-

bio nociónistički vjeronauk: školski predmet u kojemu se učilo što Katolička Crkva vjeruje i naučava. No duhovna priprava na prvu pričest i na krizmu, za đake trećeg razreda osnovne škole, *nije se obavljala u školi, nego u crkvi*: jer ta priprava nije bila učenje predmeta, nego čin odgoja u vjeri i osobnog rasta u vjeri. Obavljala se obično u istoj crkvi u koju su đaci išli na školsku nedjeljnu misu; pripravitelj đaka na prvu pričest i na krizmu bio je redovito isti svećenik koji im u školi bijaše vjeroučiteljem, ali ta se priprava i svojim mjestom (crkva, a ne učionica) i svojom metodom (propovijedi kao u duhovnim vježbama, a ne učenje podataka školskog predmeta) jasno razlikovala od školskog učenja vjeronauka.

Ta se razlika nastavljala i u srednjoškolsko doba. Srednjoškolski vjeronauk, također nociónistički (morao si npr. naučiti kad je bio i što je definirao Kalcedonski koncil isto kao što se u predmetu opće povijesti morao naučiti kad je vladao Karlo Veliki), bio je veoma opsežan i solidan, na najboljoj razini srednjoškolske nastave, osobito u gimnazijama. U osam gimnazijskih godina učilo se biblijsku povijest, katoličku apologetiku, katoličku dogmatiku, katoličku moralku, katoličku liturgiku, povijest Crkve od njezinih evanđeoskih početaka do vladajućeg Pape, značajke katoličke duhovnosti, osnove katoličkoga kanonskog prava. Po tim točkama odgovaralo se za ocjenu, kao i iz bilo kojega školskog predmeta.

U višim razredima gimnazije bilo je već tada i đaka koji su bili izgubili vjeru svoga djetinjstva i privrgnuli se protucrkvanim i općenito protuvjerskim ideologijama, poglavito marksizmu: takvi su, ne uvijek pristojno, znali na školskom satu vjeronauka i diskutirati s vjeroučiteljem, a vjeroučitelj je, anticipirajući za pol stoljeća ozračje dijaloga nastalo po Drugomu vatikanskom koncilu, prihvaćao te diskusije, mirno i razložito i s poštivanjem drukčijeg mišljenja odgovarao na takve objekcije svojih đaka. U Splitu se prije rata visokom kvalitetom svojih odgovora u takvim diskusijama isticao nezaboravni don Mladen Alajbeg, kateheta klasične gimnazije.

Ali za *duhovni odgoj u vjeri* bilo je i za gimnazijalce, kao i za druge srednjoškolce, *poseb-*

nih, izvanškolskih načina i sredstava. Srednjoškolski vjeroučitelji, osobito gimnazijski, bili su često i izvrsni psiholozi, znali su razabrati tko uči samo za ocjenu, a tko zaista ljubi Crkvu i želi produbiti svoj duhovni život. Takve đake, željne dubljega duhovnog života i jasnije spoznaje svoje crkvenosti, ti su vjeroučitelji rado primali k sebi doma, ili u sjedište bogoslovijske, na razgovor; i rado su im posuđivali knjige, iz svoje vlastite ili iz sjemenišne knjižnice, i s velikom su ih psihološkom tankoćutnošću, s velikim poštivanjem njihove mlade osobnosti, upućivali u organizacije katoličkog laičkog apostolata, kojima ti isti vjeroučitelji gdjekad bijahu duhovnicima. A i srednjoškolske duhovne vježbe bile su strukturirane kao prave duhovne vježbe, više-manje po klasičnoj metodi sv. Ignacija Loyole, a ne kao nociónistički školski satovi vjeronauka.

Eto, budi to spomenuto, kao skroman prilog sadanjim raspravama o razlici između školskog predmeta religijske kulture i odgoja u vjeri. O tome je u uredništvu „Glasa Koncila“ bilo govora već prije petnaestak godina, kad je mogućnost uvedbe školskog predmeta religijske kulture bila od Hrvatske dalja nego planeta Uran. Tada je glavni urednik „Glasa Koncila“ vlč. Živko Kustić u jednomu internom redakcijskom razgovoru istaknuo upravo ovo što je sad ovdje rečeno: da je predratni školski vjeronauk bio nužno nociónistički školski predmet, dok se *odgoj osobe đaka u vjeri zbivao na crkvenom prostoru, po metodama katoličkoga duhovnog bogoslovlja*.

Smiljana Rendić

GK, br. 34 – 26. kolovoza 1990.